

Książki elektroniczne w Bibliotece

W pierwszym tygodniu marca obchodziliśmy Międzynarodowy Tydzień Książki Elektronicznej (Read an E-Book Week). „Święto książek bez papieru” zainicjowane zostało przez kanadyjską pisarkę Ritę Y. Toews w celu promocji i popularyzacji e-booków i e-czytania.

strony brane są pod uwagę m.in. zgłoszenia użytkowników oraz ich wartość merytoryczna, wpisująca się w profil uczelni, a z drugiej – sposób dostępu. Wśród oferty Biblioteki znajdują się książki elektroniczne zakupione na własność, dostępne w ramach licencji oraz te proponowane w wolnym dostępie.

Światowa historia książki elektronicznej rozpoczyna się w drugiej połowie ubiegłego wieku, kiedy Amerykanin Michael Stern Hart otrzymał (w 1971 roku) możliwość pracy na komputerze będącym własnością Laboratorium Badań Materiałów Uniwersytetu Illinois. Podczas pracy zrozumiał, że istnieją inne możliwości zastosowania dla komputerów niż prowadzenie obliczeń, że mogą one służyć także do przechowywania, odtwarzania i wyszukiwania informacji w zasobach bibliotecznych. Pokłosiem tej idei było przepisanie przez Harta i rozpowszechnienie drogą elektroniczną tekstu Deklaracji Niepodległości Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Kolejnymi „zdigitalizowanymi” książkami były: Konstytucja Stanów Zjednoczonych wraz z Kartą Praw Stanów Zjednoczonych Ameryki, Biblia i dzieła Szekspira. Wszystkie książki zostały udostępnione publicznie pod nazwą „Projekt Gutenberg”. Większość publikacji, które zostały udostępnione w sieci, w ramach tego Projektu, nie są objęte prawami autorskimi lub prawa te wygasły. Natomiast te, które są owymi prawami chronione, zostały zamieszczone za zgodą właścicieli tych praw. W związku z tym, że serwery Projektu znajdują się na terenie Stanów Zjednoczonych, o umieszczeniu danego tekstu w „Projekcie Gutenberg” decydują zasady amerykańskiego prawa autorskiego. Przypięczeniem istnienia książek w formie elektronicznej było nadanie im numeru e-ISBN w 1998 roku.

Obecnie książki elektroniczne stanowią niezbędny element zasobu bibliotecznego, wzbogacając jednocześnie ofertę dla środowiska akademickiego. Biblioteka Główna WAT, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom Użytkowników, już od kilku lat poszerza swoją ofertę książek w formie elektronicznej. Przy wyborze z jednej

Z kolei użytkownicy zwracają uwagę na możliwość zapisywania, drukowania np. całych rozdziałów, a nie wyłącznie wybranych stron, a także łatwości przeglądania czy tworzenia notatek oraz tagowania. Bardzo istotną sprawą jest również fakt, żeby książki elektroniczne dostępne były zarówno w sieci akademickiej, jak i z komputerów domowych. W tym przypadku Biblioteka oferuje dostęp do wszystkich zasobów elektronicznych poprzez system HAN (Hidden Automatic Navigator), który umożliwia korzystanie z zasobów Biblioteki poza siecią akademicką. Dostęp przyznany jest autoryzowanym użytkownikom Biblioteki, czyli pracownikom oraz studentom Wojskowej Akademii Technicznej posiadającym aktywne konto biblioteczne.

Obecnie Biblioteka Główna WAT oferuje dostęp do 29 tytułów książek elektronicznych wykupionych na własność. Wśród nich największym zainteresowaniem w 2019 roku cieszyła się książka *Scientific Computing for Scientists and Engineers*, która została pobrana 22 razy, następnie *Handbook of Optical Systems: Volume 1: Fundamentals of Technical Optics, Volume 1*, z której skorzystało 16 użytkowników oraz *Metals and Alloys Industrial Applications* – pobrana 12 razy. Pełna lista dostępnych książek elektronicznych znajduje się na stronie Biblioteki (<http://www.bg.wat.edu.pl/e-zrodla/lista-e-zrodell/item/273-lista-ebookow>). W ofercie znajdują się także podręczniki oraz książki dostępne w ramach licencji krajowej oraz licencji konsorcyjnych.

W ramach licencji krajowej proponujemy bogatą ofertę książek elektronicznych dostępnych poprzez platformy: Science Direct, Springer, Wiley Online Library oraz Ebsco.

Książki wydawnictwa Elsevier dostępne są na serwerze Science Direct, przynależnym do wydawcy. Baza pełnotekstowych książek elektronicznych obejmuje ponad 2500 tytułów z zakresu m.in.: fizyki, chemii, ekonomii, zarządzania, nauk technicznych, matematyczno-przyrodniczych i społecznych.

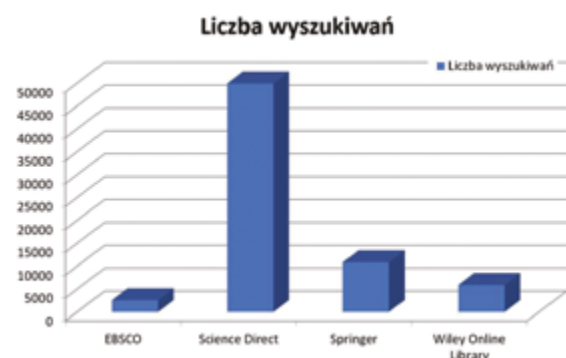
W ramach krajowej licencji akademickiej, koordynowanej przez ICM, czasopisma oraz książki elektroniczne wydawnictwa Springer są udostępniane od 2010 roku, na zasadzie zakupionych licencji wieczystych lub tymczasowego dostępu testowego.

Dotychczas zakupione zostały zasoby anglojęzyczne:

- archiwa 26 serii książkowych, obejmujących 10 430 wolumenów do rocznika 2008;
- 16 653 książki elektroniczne z lat 2004, 2005 i 2009–2011;
- 9 492 z 2017 roku;
- 10 026 z 2018 roku;
- 9 971 z 2019 roku;
- blisko 100 000 książek elektronicznych dostępnych jest poprzez platformę wydawcy SpringerLink.

Elektroniczna baza książek wydawnictwa Wiley obejmuje publikacje z zakresu nauk ścisłych, humanistycznych i społecznych. Baza oferuje dostęp do ponad 23 000 tytułów. W maju 2016 roku licencja krajowa Wiley została rozszerzona o 2450 książek elektronicznych wydanych w latach 2009 i 2015. Książki w wersji elektronicznej (w ramach licencji krajowej) udostępnione instytucjom i przeznaczone do nieograniczonego użytku, określane są przez wydawnictwo Wiley terminem „o-book”, natomiast te sprzedawane do jednorazowego pobrania, przeznaczone dla klientów indywidualnych, określane są standardowo terminem „e-book”.

EBSCO Publishing oferuje dostęp do pakietu baz danych w języku angielskim. Są one dostępne na platformie EBSCOhost i obejmują szeroki zakres dziedzinowy: nauki ścisłe, techniczne, humanistyczne, społeczne, ekonomiczne, biznes oraz nauki medyczne i biomedyczne. Poprzez platformę możliwy jest także dostęp do dużej liczby wysokiej jakości książek elektronicznych od najlepszych wydawców i wydawnictw uniwersyteckich. Książki podzielone są na kolekcje, m.in. z zakresu: inżynierii, IT, psychologii, biznesu i zarządzania oraz edukacji.

Wykres 1. Wykorzystanie baz – liczba wyszukiwań w 2019 roku.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych od wydawców baz.

Analizując wykorzystanie tychże baz poprzez użytkowników BG WAT należy podkreślić, że największym zainteresowaniem w 2019 roku cieszyła się platforma Science Direct (49 938 wyszukiwań).

W ramach licencji konsorcyjnych Biblioteka proponuje bogatą ofertę książek elektronicznych dostępnych poprzez platformy Knovel, ProQuest oraz Emerald.

Baza Knovel oferuje dostęp do podręczników, książek, materiałów konferencyjnych i baz właściwości materiałowych (np. substancje chemiczne, tworzywa sztuczne, stopy metali, kompozyty, szkła optyczne, materiały wykorzystywane w elektronice). Kolekcja zawiera publikacje z zakresu nauk przyrodniczych, chemii, inżynierii i nauk materiałowych od około 140 wiodących stowarzyszeń naukowych i wydawców. Dodatkowo baza wzbogacona jest o interaktywne narzędzia wyszukiwawcze i analityczne (w tym arkusze kalkulacyjne umożliwiające obliczenia z dziedziny: chemii, elektroniki, inżynierii lądowej, inżynierii elektrycznej, inżynierii mechanicznej, metali, inżynierii ropy i gazu). Baza umożliwia dostęp do ponad 4000 książek elektronicznych.

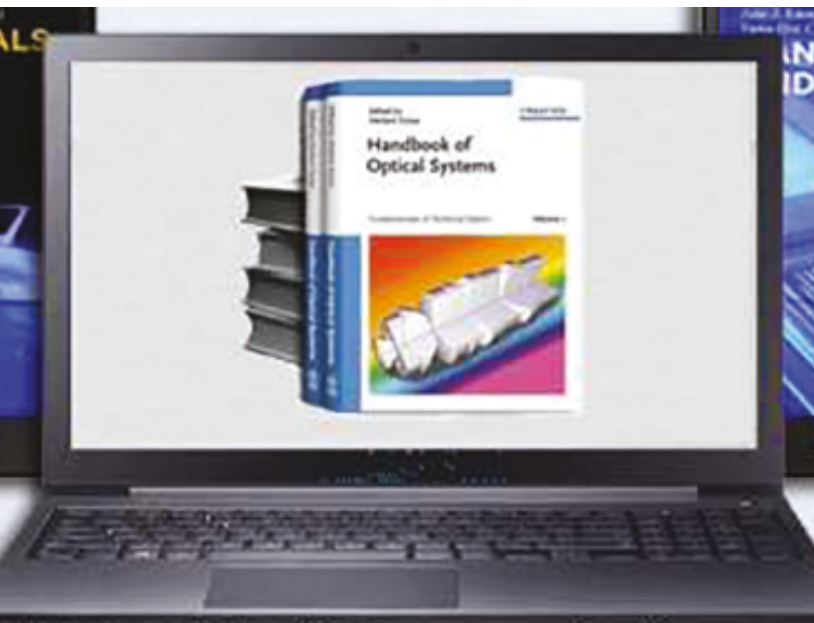
Platforma ProQuest daje dostęp do pełnotekstowych książek elektronicznych (głównie anglojęzycznych) od ponad 600 wydawców. Jej zasoby obejmują m.in. takie dziedziny wiedzy jak: nauki ścisłe i technologie, biznes i ekonomia, medycyna, historia, nauki polityczne, prawo, filozofia i nauki społeczne. W ramach pakietu TC (*Technology Collection*) możliwy jest dostęp m.in. do ponad 100 książek elektronicznych, a w sumie do ponad 8000 publikacji.

Emerald Insight to platforma wydawnictwa Emerald Publishing, która umożliwia dostęp do kilku tysięcy czasopism naukowych oraz książek elektronicznych (również w wolnym dostępie) z zakresu rachunkowości i ekonomii, biznesu i strategii, studiów kulturowych i bibliotecznych, zarządzania środowiskiem, zarządzania wiedzą, marketingu i public relations oraz socjologii.

Biorąc pod uwagę liczbę wyszukiwań w 2019 roku, użytkownicy BG WAT najczęściej korzystali z bazy Knovel (1429 wyszukiwań).

Wykres 2. Wykorzystanie baz – liczba wyszukiwań w 2019 roku.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych od wydawców baz.

Biblioteka Główna WAT oferuje także dostęp do polskiej platformy IBUK Libra, czyli serwisu książek elektronicznych należącego do Wydawnictwa Naukowego PWN. Poprzez serwis możliwy jest dostęp do – wydawanych przez najważniejsze renomowane polskie oficyny – podręczników, wydawnictw specjalistycznych, naukowych, popularnonaukowych z zakresu m.in. nauk ekonomicznych, humanistycznych, matematyczno-przyrodniczych, społecznych i informatycznych. Użytkownicy BG WAT mają dostęp do ponad 1500 tytułów książek. W marcu 2020 roku IBUK Libra wprowadziła nowe funkcje ułatwiające pracę w serwisie, m.in. cytowanie prac oraz tworzenie projektów na indywidualnym koncie użytkownika myIBUK. W minionym roku odnotowano 5051 sesji. Wśród najczęściej czytanych książek znalazły się m.in. takie tytuły jak: *Bezpieczeństwo informacyjne* Krzysztofa Lidermanna, *Zadania z matematyki wyższej* Romana Leitnera oraz *Feynmana wykłady z fizyki*.

Jak już wspomniano wcześniej, do wszystkich zasobów elektronicznych (oferowanych w ramach licencji krajowej oraz konsorcyjnej) Biblioteka zapewnia dostęp poprzez system HAN. Dzięki temu użytkownicy mają możliwość w szybki i łatwy (24/7) sposób dotrzeć do zasobów elektronicznych także poza siecią akademicką, logując się tak jak do konta bibliotecznego. Dodatkowo, w Czytelni Technicznej (pokój 201), Biblioteka oferuje dostęp do kolekcji norm online oraz stanowisko do czytania zdigitalizowanych skryptów WAT.

Książka drukowana jest z nami od stuleci i wbrew pojawiającym się pesymistycznym prognozom, radzi sobie doskonale, natomiast jej elektroniczny odpowiednik pojawił się zaledwie kilka dekad temu. A jednak obydwie formy książek koegzystują i dają czytelnikom możliwość wyboru najodpowiedniejszej dla nich formy.

Zapraszamy do korzystania z bogatej oferty zasobów elektronicznych proponowanych przez Bibliotekę Główną WAT. Dodatkowo zachęcamy do korzystania z dostępów testowych do baz i serwisów online, które na sta-

łe wpięły się w ofertę Biblioteki. Bezpłatne, zazwyczaj 30-dniowe dostępy umożliwiają poznanie zasobu proponowanej bazy i ocenę jej przydatności do pracy naukowej w uczelni.

Informacje dotyczące m.in. książek elektronicznych są zamieszczane na stronie domowej Biblioteki. Szczególnie istotne informacje dotyczące nowych kolekcji czy wspomnianych wyżej dostępów testowych do serwisów online i baz, umieszczane są w centralnym miejscu strony domowej na sliderach. Poza tym użytkownicy mogą znaleźć informacje o nowych zasobach elektronicznych w zakładce *Aktualności* oraz *Informatorze Biblioteki Głównej*. Uzupełnieniem tych form przekazu jest zamieszczanie komunikatów na Facebooku i Instagramie Biblioteki.

Mariola Nawrocka
Iwona Piwońska

Netografia:

1. E. Antosiewicz, K. Urbańska, *Organizacja dostępu i promocja książek elektronicznych w Bibliotece Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie*, https://bg.zut.edu.pl/fileadmin/pliki/users/418/sesja/arttykul_Antosiewicz_Ewa_Urbanska_Katarzyna_PUM.pdf [dostęp 18.03.2020].
2. H. Babis, R. Lipnicki, *Książki elektroniczne jako źródło wiedzy w społeczeństwie informacyjnym*, http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Ekonomiczne_Problemy_Uslug/Ekonomiczne_Problemy_Uslug-r2010-t-n57/Ekonomiczne_Problemy_Uslug-r2010-t-n57-s15-23/Ekonomiczne_Problemy_Uslug-r2010-t-n57-s15-23.pdf [dostęp 18.03.2020].

E-booki:

1. *Projekt Gutenberg*, <https://otwartezasoby.pl/e-booki-projekt-gutenberg/> [dostęp 15.03.2020].
2. *Estetyka książki elektronicznej cz. I: czy wróciliśmy do epoki glinianych tabliczek*, <https://czytaj.pl/2017/02/06/estetyka-ksiazki-elektronicznej-cz-i-czy-wrocilismy-do-epoki-glinianych-tabliczek/> [dostęp 18.03.2020].
3. *Historia e-książki, czyli 40 lat minęło*, <https://passwordincorrect.com/historia-e-ksiazki-czyli-40-lat-mine-lo/> [dostęp 17.03.2020].
4. *Książki bez papieru: rozważania z okazji Tygodnia Książki*, www.bg.up.krakow.pl [dostęp 18.03.2020].
5. W. Myszka, *Książki elektroniczne (stan technologii)*, <https://kmim.wm.pwr.edu.pl/myszka/wp-content/uploads/sites/2/2014/07/Ksiazki.pdf> [dostęp 18.03.2020].
6. A. Potocka, *E-książki w bibliotece akademickiej: dostęp i promowanie zbiorów w Bibliotece Głównej Politechniki Warszawskiej*, <http://www.ebib.pl/publikacje/matkonf/mat17/potocka.php> [dostęp 18.03.2020].
7. *1-7 marca 2020: Międzynarodowy Tydzień Książki Elektronicznej*, <https://ksiaznicaplocka.pl/miedzynarodowy-tydzien-ksiazki-elektronicznej> [dostęp 18.03.2020].

Wojskowa
Akademia
Techniczna

KSIAŻKI

ELEKTRONICZNE W BIBLIOTECE